

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om riksdagens justitieombudsman

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att det stiftas en lag om riksdagens justitieombudsman. Det föreslås att största delen av den reglering som nu ingår i instruktionen för riksdagens justitieombudsman skall lyftas upp på lagnivå. I instruktionen skall kvarstå bara vissa bestämmelser som gäller tjänstemännen vid justitieombudsmannens kansli. Lagförslaget innehåller också en ny bestämmelse om justitieombudsmannens och de biträdande justitieombudsmännens

skyldighet att lämna en redogörelse för sådana bindningar som kan vara av betydelse vid bedömningen av deras förutsättningar att sköta sina uppgifter som justitieombudsmän. Dessutom innehåller förslaget preciseringar i bestämmelsen som reglerar justitieombudsmannens anmärkning och uppfattning.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
ALLMÄN MOTIVERING.....	3
1. Inledning.....	3
2. De viktigaste förslagen.....	3
2.1. Nya bestämmelser och preciseringar	3
2.2. Bestämmelser som föreslås utgå.....	4
3. Propositionens verkningar.....	4
4. Beredningen av propositionen.....	4
5. Samband med andra författningar	4
DETALJMOTIVERING.....	5
1. Lagförslaget.....	5
1 kap. Laglighetskontroll.....	5
2 kap. Berättelse som skall ges till riksdagen och redogörelse för bindningar	6
3 kap. Allmänna bestämmelser om justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen.....	7
4 kap. Riksdagens justitieombudsmans kansli och närmare bestämmelser....	8
5 kap. Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser.....	8
2. Ikraftträdande	8
3. Lagstiftningsordning.....	8
LAGFÖRSLAGEN.....	9
Lag om riksdagens justitieombudsman.....	9
PARALLELLTEXT	14
Instruktion för riksdagens justitieombudsman	14
Lag om riksdagens justitieombudsman.....	14

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Riksdagen godkände den 22 februari 2000 en ny instruktion för riksdagens justitieombudsman (251/2000) som trädde i kraft den 1 mars 2000. Samma dag trädde även lagen om justitiekanslern i statsrådet (193/2000) i kraft. Lagen ersatte den tidigare regleringen på förordningsnivå.

I sitt utlåtande (GrUB 7/2000 rd) om talmanskonferensens förslag (TKF 2/1999 rd) ansåg grundlagsutskottet att frågan om bestämmelserna gällande justitieombudsmannens verksamhet borde ingå i en lag hade inställt sig vid behandlingen av förslaget. Utskottet ansåg att arbetet på att ta fram en lag om riksdagens justitieombudsman borde inledas med det snaraste.

I denna proposition föreslås att de centrala bestämmelserna om justitieombudsmannens verksamhet skall lyftas upp på lagnivå. Förslaget är huvudsakligen lagtekniskt. Det föreslås att de flesta av bestämmelserna i instruktionen överförs till lagen i det närmaste som sådana. Till vissa delar har ordalydelsen i bestämmelserna ändrats så att de bättre skall överensstämma med motsvarande bestämmelser gällande justitiekanslern i statsrådet. Som högsta laglighetsövervakare är justitiekanslern och justitieombudsmannen i samma ställning och i den nya grundlagen har bestämmelserna som gäller dem i mån av möjlighet förenhetligats. I denna proposition har man strävat efter att inte heller bestämmelserna på lägre nivå än grundlagsnivå i onödan skall avvika från varandra. Den föreslagna lagen motsvarar dock inte helt till sitt innehåll motsvarande lag om justitiekanslern. Skillnaderna i terminologin och i viss mån innehållet i bestämmelserna om justitieombudsmannens och justitiekanslerns laglighetskontroll och åtgärder beror i huvudsak på att den tidigare regleringen härstammar från olika tidpunkter. Den avspeglar laglighetskontrollens historiska utveckling och skillnaderna i verksamhetens tyngdpunkt. I den

praktiska laglighetskontrollen har det inte förekommit sådana problem som skulle bero på att bestämmelserna gällande de högsta laglighetsövervakarna inte helt motsvarar varandra. Den gällande instruktionen för riksdagens justitieombudsman, som denna proposition baserar sig på, är relativt ny och den antogs samma år som lagen om justitiekanslern i statsrådet.

Lagförslagets motivering har gjorts rätt kort till den del förslaget bara innehåller en överföring av bestämmelser från instruktionen till lagen. Det har inte ansetts nödvändigt att upprepa motiveringen till den nyligen givna instruktionen. Beträffande förslagets detaljmotivering hänvisas allmänt till talmanskonferensens förslag till gällande instruktion och grundlagsutskottets betänkande om förslaget.

2. De viktigaste förslagen

2.1. Nya bestämmelser och preciseringar

Den viktigaste nya bestämmelsen som ingår i lagförslaget gäller justitieombudsmannens och de biträdande justitieombudsmännens skyldighet att ge en redogörelse för sina bindningar (förslagets 14 §). Till övriga delar har förslaget som utgångspunkt att instruktionen för riksdagens justitieombudsman skall ändras så att i den intas främst bestämmelser som gäller tjänsterna vid riksdagens justitieombudsmans kansli och tjänsternas särskilda behörighetsvillkor.

Det föreslås att justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen skall vara skyldiga att ge en redogörelse för sådan näringsverksamhet och förmögenhet samt sådana uppgifter och andra bindningar som kan ha betydelse vid bedömningen av deras arbete i sin nuvarande uppgift. För närvarande har bl.a. medlemmarna av statsrådet och statens högsta tjänstemän, inklusive justitiekanslern i statsrådet och biträdande justitiekanslern, motsvarande skyldighet.

Det föreslås att bestämmelsen om justitieom-

budsmannens anmärkning och uppfattning (10 §) ses över så att den bättre skall motsvara bestämmelsen om motsvarande åtgärd hos justitiekanslern. Lagförslaget innehåller också en bestämmelse i vilken justitieombudsmannens rätt att få upplysningar konstateras (7 §).

2.2. Bestämmelser som föreslås utgå

Enligt förslaget skall i lagen inte intas de bestämmelser om åtalsforum för tjänstemännen vid justitieombudsmannens kansli eller om justitieombudsmannens skyldighet att informera som ingår i den gällande instruktionens 24 och 12 §. Det är att inte heller meningen att dessa bestämmelser tas in i den nya instruktionen. Riksdagen har antagit lagstiftning som gäller rättsinstansen för tjänsteåtal för de högsta tjänstemännen. Numera är den första rättsinstansen för tjänsteåtal behörig tingsrätt och inte hovrätten (957-963/2000). Samtidigt upphävdes den bestämmelse i lagen om justitiekanslern i statsrådet som gällde särskilt åtalsforum för föredraganden vid justitiekanslersämbetet vid tjänstebrott (962/2000). Också för föredragandena vid justitieombudsmannens kansli skall åtalsforum enligt förslaget vara tingsrätten.

Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), nedan offentlighetslagen, förutsätter att myndigheter och de som sköter offentliga uppdrag på eget initiativ i sin verksamhet främjar öppenhet och informerar om sin verksamhet och sina tjänster (offentlighetslagens 5 kap., särskilt 20 §). Offentlighetslagen tillämpas också på riksdagens justitieombudsmans kansli (4 § 1 mom. 6 punkten, RP 30/1998 rd). Därför är det inte nödvändigt att i lagen om riksdagens justitieombudsman särskilt föreskriva om information.

3. Propositionens verkningar

Propositionen har inga ekonomiska verkningar eller verkningar i fråga om organisation och personal.

4. Beredningen av propositionen

Denna proposition baserar sig på det betänkande (riksdagens kanslis publikationer 7/2000) som den av talmanskonferensen den 12 maj 2000 tillsatta justitieombudsmannagarbetsgruppen överlät till talmanskonferensen den 17 november 2000. Under beredningen hördes riksdagens justitieombudsman och justitiekanslern i statsrådet.

Utlåtande om betänkandet begärdes av riksdagens justitieombudsman, justitiekanslern i statsrådet, högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen. Remissinstanserna var i huvudsak positiva till förslaget. I sitt utlåtande fäste högsta domstolen särskilt uppmärksamhet vid bestämmelsen om justitieombudsmannens anmärkning och uppfattning (förslagets 10 §), och önskade att den till sin ordalydelse så mycket som möjligt skall stämma överens med den reglering som gäller justitiekanslern.

Beredningen av propositionen har slutförts som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet. I detta arbete har de högsta laglighetsövervakarna hörts och de synpunkter som övriga remissinstanser framfört beaktats i mån av möjlighet.

5. Samband med andra författningar

Avsikten är att den föreslagna lagen skall ersätta största delen av bestämmelserna i den gällande instruktionen för riksdagens justitieombudsman. Propositionen bör bli behandlad samtidigt med talmanskonferensens förslag till instruktion för riksdagens justitieombudsman.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

1 kap. Laglighetskontroll

1 §. *Riksdagens justitieombudsmans övervakning.* I paragrafen nämns de myndigheter, tjänstemän och andra instanser som övervakas av justitieombudsmannen (*övervakade*). Paragrafen baserar sig på grundlagens bestämmelser. Justitieombudsmannen övervakar domstolarna och andra myndigheter samt tjänstemän, offentligt anställda arbetstagare och andra som sköter offentliga uppdrag. Den som sköter ett offentligt uppdrag kan förutom en fysisk person också vara en sammanslutning, inrättning eller stiftelse. Justitieombudsmannen kontrollerar också lagligheten av beslut och åtgärder av statsrådet, ministrarna och republikens president, enligt vad som bestäms i grundlagen.

Förslaget motsvarar 1 § i den gällande instruktionen för riksdagens justitieombudsman (se TKF 2/1999 rd, s. 8).

2 §. *Klagomål.* I 1 mom. bestäms om rätten att framställa klagomål. Vem som helst får framställa klagomål till justitieombudsmannen (medborgarklagomål). I 2 mom. stadgas om de formella grundläggande kraven vid framställande av klagomål.

Förslaget motsvarar 2 § i den gällande instruktionen (se TKF, s. 8).

3 §. *Undersökning av klagomål.* I 1 mom. ingår bestämmelser om kriterierna för undersökning av klagomål. Det föreslås att de nuvarande kriterierna bibehålls.

I 2 mom. bestäms att klagomål kan avvisas om ärendet har blivit för gammalt. Enligt den gällande instruktionen undersöker justitieombudsmannen inte ett klagomål som gäller ett ärende som är äldre än fem år, om det inte finns särskilda skäl att undersöka klagomålet. Förslaget motsvarar 3 § i den gällande instruktionen (se TKF, s. 9–10).

4 §. *Eget initiativ.* Justitieombudsmannen har av tradition tagit upp ärenden till behandling också på eget initiativ. Det föreslås att en bestämmelse om denna möjlighet tas in i lagen. Förslaget motsvarar 4 § i den gällande in-

struktionen (se TKF, s. 10).

5 §. *Inspektioner.* I paragrafen föreskrivs om justitieombudsmannens inspektionsverksamhet och –befogenheter. Justitieombudsmannen inspekterar bl.a. ämbetsverk, fängelser och slutna inrättningar.

Förslaget motsvarar 5 § i den gällande instruktionen (se TKF, s. 10–11).

6 §. *Handräckning.* I paragrafen föreslås en bestämmelse om handräckning och om att justitieombudsmannen inte behöver betala för den handräckning eller de kopior, handlingar och datafiler han eller hon får.

Förslaget motsvarar 6 § i den gällande instruktionen (se TKF, s. 11–12).

7 §. *Justitieombudsmannens rätt att få upplysningar.* Det föreslås att i 1 mom. för klarhetens skull intas en bestämmelse om justitieombudsmannens grundlagsfästa rätt att få upplysningar. Enligt 111 § 1 mom. grundlagen har justitiekanslern och justitieombudsmannen rätt att av myndigheterna och av andra som sköter offentliga uppdrag få de upplysningar som de behöver för sin laglighetskontroll. Bestämmelsen i grundlagen bör anses gälla en allmän rätt att få upplysningar, en rätt som inte är beroende av om uppgifterna eller handlingarna är sekretessbelagda eller inte, utan av vilka uppgifter som behövs för laglighetskontrollen (GrUB 7/2000 rd).

8 §. *Förordnande om polis- eller förundersökning.* Paragrafen gäller justitieombudsmannens rätt att bestämma att polis- eller förundersökning skall verkställas. Förslaget motsvarar 7 § i den gällande instruktionen (se TKF, s. 12–13).

9 §. *Hörande av parter.* Vid laglighetskontrollen iakttas en särskild princip i fråga om hörandet. Den övervakade skall höras redan när det finns risk att han eller hon blir föremål för kritik.

Förslaget motsvarar 8 § i den gällande instruktionen (se TKF, s. 13).

10 §. *Anmärkning och uppfattning.* Enligt 1 mom. kan justitieombudsmannen ge en person som omfattas av hans eller hennes kontrollbehörighet en anmärkning om denna har förfarit lagstridigt. Anmärkningen ges för

framtiden. Bestämmelser om justitieombudsmannens åtalsrätt finns i 110 § grundlagen.

Avsikten med 2 mom. är att visa att justitieombudsmannen även i andra fall, om det finns orsak, kan delge en övervakad sin uppfattning om det förfarande som lagen kräver eller uppmärksamgöra den övervakade på de krav som god förvaltningssed ställer eller på synpunkter som främjar tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna. I justitieombudsmannens praxis är denna åtgärd, dvs. att justitieombudsmannen ger uttryck för sin uppfattning, den vanligaste åtgärden.

Paragrafens ordalydelse har jämförts med den gällande instruktionen ändrats så att det bättre skall överensstämma med regleringen av motsvarande åtgärd för justitiekanslern i statsrådet (6 § 2 mom. lagen om justitiekanslern i statsrådet). Trots att de högsta laglighetsövervakarna huvudsakligen inte ingriper i ärenden som är anhängiga, vore det inte ändamålsenligt att helt utesluta denna möjlighet. Av tradition kan justitieombudsmannen t.ex. ingripa vid dröjsmål i behandlingen av anhängiga ärenden.

Förslaget motsvarar i huvudsak 9 § i den gällande instruktionen (se TKF, s. 13–14).

11 §. *Framställning.* Justitieombudsmannen kan, när han eller hon sköter sitt uppdrag, göra en framställning till behörig myndighet om rättande av fel, avhjälpande av missförhållanden eller utveckling av lagstiftningen.

Förslaget motsvarar 10 § i den gällande instruktionen (se TKF, s. 14–15).

12 §. *Tillämpning av lagen om förvaltningsförfarande.* Enligt förslaget tillämpas bestämmelserna i 1–13 § lagen om förvaltningsförfarande på justitieombudsmannens laglighetskontroll. I administrativa ärenden vid justitieombudsmannens kansli iakttas lagen om förvaltningsförfarande i sin helhet direkt med stöd av tillämpningsområdet för densamma.

Tillämpningen av lagen om förvaltningsförfarande på justitieombudsmannens laglighetskontroll har behandlats i talmanskonferensens förslag till ny instruktion för riksdagens justitieombudsman och i grundlagsutskottets betänkande om förslaget.

2 kap. Berättelse som skall ges till riksdagen och redogörelse för bindningar

13 §. *Berättelse.* Enligt 109 § 2 mom. grundlagen ger justitieombudsmannen årligen till riksdagen en berättelse om sin verksamhet samt om rättskipningens tillstånd och om de brister i lagstiftningen som justitieombudsmannen har observerat. Justitieombudsmannen kan lämna också särskilda berättelser. Bestämmelser om detta finns i 11 § 2 mom. riksdagens arbetsordning.

Enligt 3 mom. kan justitieombudsmannen i anslutning till sina berättelser lägga fram förslag om avhjälpande av brister som han eller hon observerat samt också annars delge ifrågavarande riksdagsorgan sina iakttagelser om bristen har anknytning till ett ärende som behandlas av riksdagen.

Förslaget motsvarar 11 § i den gällande instruktionen (se TKF, s. 15).

14 §. *Bindningar.* Under senare år har man ställt allt strängare krav när det gäller opartiskheten inom all tjänsteutövning och på förtroendet för denna opartiskhet. Man har försökt öka förtroendet genom att bl.a. uppställa en skyldighet för statsrådets medlemmar och de högsta statstjänstemännen att anmäla om vissa av sina förbindelser. Enligt 63 § 2 mom. grundlagen skall en medlem av statsrådet ge en för riksdagen avsedd redogörelse för sina bindningar. I 8 a § statstjänstemannalagen (750/1994) finns en bestämmelse som gäller statens högsta tjänstemäns redogörelse för sina bindningar. Den sistnämnda bestämmelsen gäller bl.a. justitiekanslern i statsrådet och biträdande justitiekanslern.

För justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen finns för närvarande ingen motsvarande skyldighet. Med tanke på förtroendet för justitieombudsmannens verksamhet är det ändå viktigt att det inte finns skäl att misstänka att justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen har sådana ekonomiska eller andra bindningar som kan bedömas ha inverkan på deras beslut. Därför föreslås nu att justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen skall ha en skyldighet att för riksdagen lämna en redogörelse för sådan näringsverksamhet och förmögenhet samt sådana uppdrag och andra bindningar som

kan ha betydelse vid bedömningen av deras verksamhet som justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman.

Justitieombudsmannens redogörelse för sina bindningar skall gälla samma omständigheter som motsvarande redogörelser som lämnas av de högsta statstjänstemännen (RP 236/1996 rd och FvUB 8/1997 rd). Det är viktigt att den som väljs till justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman anmäler de omständigheter som på objektiva bedömningsgrunder hos en utomstående kan förorsaka misstanke om att opartiskheten äventyras i justitieombudsmannens verksamhet.

Enligt statstjänstemannalagen skall bara den person som föreslås bli utnämnd till en tjänst lämna en redogörelse för sina bindningar. Redogörelsen lämnas redan före utnämningen, medan medlemmarna av statsrådet lämnar sin redogörelse först efter utnämningen. En av avsikterna med tjänstemännens redogörelser för sina bindningar är att förhindra utnämningen av en sådan tjänsteman som inte i praktiken skulle kunna sköta sina uppgifter utan att medborgarnas förtroende för skötseln av tjänsteåliggandena äventyrades. Det är viktigt att klarlägga justitieombudsmannens och de biträdande justitieombudsmännens eventuella bindningar närmast därför att en utomstående skall kunna bedöma justitieombudsmannens opartiskhet i ett enskilt fall. I dag föregås valet av justitieombudsman och biträdande justitieombudsman av ett förfarande där de som anmält sig till uppdraget hörs i riksdagen. Detta förfarande möjliggör en diskussion om eventuella bindningar i detta skede. Därför är det inte ändamålsenligt att förelägga en skyldighet att avge redogörelse för bindningar för dem som anmält sig till uppdraget, varför det i paragrafen föreslås att redogörelsen skall lämnas i efterskott av den person som blivit vald.

Redogörelsen skall ges utan dröjsmål. I praktiken torde behovet av en redogörelse aktualiseras ca 2–3 veckor efter att skötseln av uppdraget inletts.

Eftersom avsikten med justitieombudsmannens och de biträdande justitieombudsmännens redogörelser för sina bindningar är att offentliggöra sådana bindningar som kan äventyra deras opartiskhet bör utgångspunk-

ten vara att redogörelsen är offentlig. Till denna del motsvarar förslaget bestämmelserna om ministrarnas redogörelse för sina bindningar. Förslaget avviker dock från bestämmelsen enligt vilken uppgifter om en tjänstemans ekonomiska ställning skall hemlighållas. Redogörelsen bör lämpligen föredras för riksdagen och debatteras i plenum, utan att dock beslut fattas i saken. Det vore skäl att ta in en bestämmelse om detta i riksdagens arbetsordning.

För att skyldigheten att redogöra för bindningar skall fylla sin uppgift måste upplysningarna vara à jour. Därför föreslås det i 2 mom. en bestämmelse om att justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen skall anmäla sådana ändringar i de i 1 mom. avsedda uppgifterna som sker under deras mandattid.

3 kap. Allmänna bestämmelser om justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen

15 §. *Justitieombudsmanens och de biträdande justitieombudsmännens beslutanderätt.* I paragrafen föreskrivs om justitieombudsmannens och de biträdande justitieombudsmännens beslutanderätt. De biträdande justitieombudsmännen sköter självständigt de ärenden som enligt kansliets interna arbetsfördelning hör till dem. Däremot skall ministeransvarighetsärenden och liknande överfö-
ras till justitieombudsmannen för behandling. Förslaget motsvarar 13 § i den gällande instruktionen (se TKF, s. 16–17).

16 §. *Riksdagens justitieombudsmans beslutsfattande.* I paragrafen föreskrivs att justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen avgör ärenden på föredragning, om de inte i enskilda fall beslutar annorlunda.

Förslaget motsvarar 14 § i den gällande instruktionen (se TKF, s. 17).

17 §. *Vikariat.* I denna paragraf finns bestämmelser om hur justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen vikarierar för varandra. Närmare bestämmelser om saken kan intas i arbetsordningen för riksdagens justitieombudsmans kansli.

Förslaget motsvarar 17 § i den gällande instruktionen (se TKF, s. 18–19).

18 §. *Övriga uppgifter och tjänstledighet.* I paragrafen begränsas justitieombudsmannens och de biträdande justitieombudsmännens rätt att under sin mandattid sköta uppgifter som faller under den laglighetskontroll de utför. Dessutom föreslås att det i lagen skall ingå en bestämmelse, som motsvarar den gällande bestämmelsen, om att justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen befrias från att under sin mandattid sköta sådana statliga tjänster som de innehar.

Förslaget motsvarar 16 § i den gällande instruktionen (se TKF, s. 18).

19 §. *Arvoden.* Justitieombudsmannens och de biträdande justitieombudsmännens avlöning är bunden till justitiekanslerns och biträdande justitiekanslerns avlöning. Den som valts till justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman skall för den tid mandatperioden omfattar avstå från andra löneförmåner och andra sådana med anställningsförhållanden eller förtroendeuppdrag förknippade förmåner som kan äventyra förtroendet för en opartisk laglighetskontroll.

Förslaget motsvarar 18 § i den gällande instruktionen (se TKF, s. 19).

20 §. *Semester.* Förslaget motsvarar 19 § i den gällande instruktionen.

4 kap. Riksdagens justitieombudsmans kansli och närmare bestämmelser

21 §. *Riksdagens justitieombudsmans kansli.* I paragrafen föreslås en bestämmelse om att riksdagens justitieombudsmans kansli finns för beredning av ärenden som skall avgöras av justitieombudsmannen och för skötseln av övriga till justitieombudsmannen hörande uppgifter. Paragrafen är ny.

22 §. *Instruktion för riksdagens justitieombudsman och arbetsordning för riksdagens justitieombudsmans kansli.* I 1 mom. före-

skrivs att det i instruktionen för riksdagens justitieombudsman bestäms om tjänsterna vid riksdagens justitieombudsmans kansli och om tjänsternas särskilda behörighetsvillkor. Riksdagen kan enligt 52 § 2 mom. grundlagen anta instruktioner för de organ som den utser.

Till övriga delar motsvarar bestämmelsen om arbetsordningen för riksdagens justitieombudsmans kansli 15 § i den gällande instruktionen (se TKF, s. 17).

5 kap. Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

23 §. *Ikraftträdande.* I paragrafen ingår en sedvanlig bestämmelse om ikraftträdande.

24 §. *Övergångsbestämmelse.* I paragrafen föreslås en bestämmelse om att de personer som när lagen träder i kraft sköter uppdraget som justitieombudsman och biträdande justitieombudsmän inom en månad efter ikraftträdandet skall avge en i 14 § avsedd redogörelse för sina bindningar. En dylik kort övergångstid är motiverad av praktiska skäl.

2. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter det att den antagits och blivit stadfäst.

3. Lagstiftningsordning

Den föreslagna lagen om riksdagens justitieombudsman innehåller bestämmelser om justitieombudsmannens uppgifter som preciserar grundlagen. Lagförslaget står i samklang med bestämmelserna i grundlagen, och den kan godkännas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lagförslagen

Lag

om riksdagens justitieombudsman

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

3 §

Laglighetskontroll

Undersökning av klagomål

1 §

Riksdagens justitieombudsmans övervakning

Med *övervakade* avses i denna lag i enlighet med 109 § 1 mom. grundlagen domstolar och andra myndigheter samt tjänstemän, offentligt anställda arbetstagare och andra som sköter offentliga uppdrag.

Justitieombudsmannen övervakar också lagligheten i fråga om beslut och åtgärder av statsrådet, medlemmarna i statsrådet och republikens president, enligt vad som bestäms i 112 och 113 § grundlagen. Vad som nedan föreskrivs om de övervakade gäller i tillämpliga delar också statsrådet, medlemmarna i statsrådet och republikens president.

2 §

Klagomål

Klagomål till justitieombudsmannen kan i ett ärende som omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll framställas av var och en som anser att någon övervakad i skötseln av sin uppgift har förfarit lagstridigt eller underlåtit att fullgöra sin skyldighet.

Klagomålet bör framställas skriftligen. Av klagoskriften skall framgå klagandens namn och kontaktinformation samt behövliga uppgifter om det ärende som klagomålet gäller.

Justitieombudsmannen undersöker ett klagomål, om det ärende som klagomålet gäller omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll och det finns anledning att misstänka att den övervakade har förfarit lagstridigt eller underlåtit att fullgöra sin skyldighet.

Justitieombudsmannen undersöker inte ett klagomål som gäller ett ärende som är äldre än fem år, om det inte finns särskilda skäl att undersöka klagomålet.

4 §

Eget initiativ

Justitieombudsmannen kan också på eget initiativ besluta behandla ett ärende som omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll.

5 §

Inspektioner

Justitieombudsmannen inspekterar vid behov inrättningar och ämbetsverk för att göra sig förtrogen med angelägenheter som omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll. Justitieombudsmannen skall i synnerhet inspektera fängelser och andra slutna inrätt-

ningar för att övervaka hur de intagna behandlas samt försvarsmaktens olika enheter och de finländska fredsbevarande styrkorna för att ge akt på hur beväringar och andra som fullgör militärtjänst samt den fredsbevarande personalen behandlas.

Vid en inspektion har justitieombudsmannen eller en representant för justitieombudsmannen rätt att göra sig förtrogen med alla ämbetsverkets eller inrättningens lokaliteter och datasystem samt att enskilt få samtala med ämbetsverkets eller inrättningens personal och de som tjänstgör eller är intagna där.

6 §

Handräckning

Justitieombudsmannen har rätt att av myndigheterna avgiftsfritt få den handräckning som han eller hon anser behövlig samt behövliga kopior eller utskrifter av handlingar och datafiler hos myndigheter och andra övervakade.

7 §

Justitieombudsmannens rätt att få upplysningar

Bestämmelser om justitieombudsmannens rätt att av de övervakade få de upplysningar som justitieombudsmannen behöver för sin laglighetskontroll finns i 111 § 1 mom. grundlagen.

8 §

Förordnande om polis- eller förundersökning

Justitieombudsmannen kan bestämma att polisundersökning enligt polislagen (493/1995) eller förundersökning enligt förundersökningslagen (449/1987) skall verkställas för utredning av ett ärende som justitieombudsmannen prövar.

9 §

Hörande av parter

Om det finns anledning att anta att ett ärende kan ge anledning till kritik mot den övervakades förfarande, skall justitieombudsmannen innan ärendet avgörs ge den som saken gäller tillfälle att bli hörd med anledning av ärendet.

10 §

Anmärkning och uppfattning

Om justitieombudsmannen i ett ärende som omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll anser att en övervakad har handlat lagstridigt eller underlåtit att fullgöra sin skyldighet, men justitieombudsmannen anser att åtal dock inte behöver väckas eller disciplinärt förfarande inledas i ärendet, kan justitieombudsmannen ge den som saken gäller en anmärkning för framtiden.

Om det finns orsak, kan justitieombudsmannen delge en övervakad sin uppfattning om det förfarande som lagen kräver eller uppmärksamma den övervakade på de krav som god förvaltningssed ställer eller på synpunkter som främjar tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna.

11 §

Framställning

I ett ärende som omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll kan justitieombudsmannen rikta en framställning till en behörig myndighet om att ett fel skall rättas eller ett missförhållande avhjälpas.

Justitieombudsmannen kan vid skötseln av sitt uppdrag göra statsrådet eller något annat organ som svarar för beredning av lagstiftning uppmärksam på brister som han eller hon observerat i bestämmelser eller föreskrifter samt göra framställningar om hur dessa skall utvecklas och bristerna avhjälpas.

12 §

Tillämpning av lagen om förvaltningsförfarande

Vid laglighetskontrollen iakttas i tillämpliga delar 1—13 § lagen om förvaltningsförfarande (598/1982).

2 kap.

Berättelse som skall ges till riksdagen och redogörelse för bindningar

13 §

Berättelse

Justitieombudsmannen ger årligen till riksdagen en berättelse över sin verksamhet samt tillståndet inom rättskipningen, den offentliga förvaltningen och skötseln av offentliga uppdrag samt om brister som justitieombudsmannen har observerat i lagstiftningen. Justitieombudsmannen skall härvid fästa särskild uppmärksamhet vid att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

I ett ärende som justitieombudsmannen anser vara viktigt kan han eller hon också ge en särskild berättelse till riksdagen.

I anslutning till sina berättelser kan justitieombudsmannen lägga fram förslag till riksdagen om avhjälpande av brister som han eller hon observerat i lagstiftningen. Om bristen har anknytning till ett ärende som behandlas av riksdagen, kan justitieombudsmannen också annars delge ifrågavarande riksdagsorgan sina iakttagelser.

14 §

Bindningar

Den som valts till justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman skall utan dröjsmål ge en för riksdagen avsedd redogörelse för sådan näringsverksamhet och för-

mögenhet samt för sådana uppdrag och andra bindningar som kan ha betydelse vid bedömningen av hans eller hennes verksamhet som justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman.

Justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen skall under sin mandattid utan dröjsmål anmäla om ändringar i de uppgifter som avses i 1 mom.

3 kap.

Allmänna bestämmelser om justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen

15 §

Justitieombudsmannens och de biträdande justitieombudsmännens beslutanderätt

Justitieombudsmannen har ensam beslutanderätt i alla ärenden som enligt lag skall skötas av justitieombudsmannen. Justitieombudsmannen beslutar också, sedan han eller hon hört de biträdande justitieombudsmännen, om fördelningen av uppgifter mellan justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen.

De biträdande justitieombudsmännen behandlar och avgör med samma befogenheter som justitieombudsmannen de laglighetskontrollärenden som justitieombudsmannen har bestämt att de skall avgöra eller som de på eget initiativ har beslutat undersöka.

Om en biträdande justitieombudsman anser att ett ärende som han eller hon behandlar ger anledning till anmärkning till följd av ett beslut eller en åtgärd av statsrådet, en medlem av statsrådet eller republikens president eller orsak att väcka åtal mot presidenten vid högsta domstolen eller vid högsta förvaltningsdomstolen eller en ledamot vid någon av dessa domstolar, skall den biträdande justitieombudsmannen överföra ärendet till att avgöras av justitieombudsmannen.

16 §

Justitieombudsmannens beslutfattande

Justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen avgör ärendena på föredragning, om de inte i enskilda fall beslutar något annat.

17 §

Vikariat

Om justitieombudsmannen avlider eller avgår från sitt uppdrag under mandattiden och riksdagen inte har valt någon ny justitieombudsman, sköts justitieombudsmannens uppgifter av den biträdande justitieombudsman som är äldst i tjänsten.

Den biträdande justitieombudsman som är äldst i tjänsten sköter också justitieombudsmannens uppgifter när denne är jävig eller av annan orsak är förhindrad att sköta sitt uppdrag, enligt vad som närmare bestäms i arbetsordningen för riksdagens justitieombudsmans kansli.

När en biträdande justitieombudsman är jävig eller av annan orsak är förhindrad att sköta sitt uppdrag, sköts hans eller hennes uppgifter av justitieombudsmannen eller den andra biträdande justitieombudsmannen, enligt vad som närmare bestäms i arbetsordningen för kansliet.

18 §

Övriga uppgifter och tjänstledighet

Justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen får inte under sin mandattid sköta någon annan offentlig tjänst. De får inte heller ha något sådant offentligt eller privat uppdrag som kan äventyra förtroendet för att laglighetskontrollen utövas opartiskt eller annars försvåra skötseln av uppdraget som justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman.

Om den som väljs till justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman innehar en statlig tjänst, befrias han eller hon från sin skyldighet att sköta tjänsten under den tid uppdraget som justitieombudsman eller bi-

trädande justitieombudsman varar.

19 §

Arvoden

Justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen får arvode för sitt uppdrag. Justitieombudsmannens arvode bestäms enligt samma grunder som avlöningen för justiekanslern i statsrådet och biträdande justitieombudsmännens arvode enligt samma grunder som biträdande justiekanslerns avlöning.

Står den som valts till justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman i ett offentligt eller privat anställningsförhållande, skall han eller hon för sin mandattid avstå från de med detta anställningsförhållande förknippade löneförmånerna. Justitieombudsmannen eller de biträdande justitieombudsmännen skall för sin mandattid också avstå från sådana andra med anställningsförhållanden eller förtroendeuppdrag förknippade förmåner som kan äventyra förtroendet för en opartisk laglighetskontroll.

20 §

Semester

Justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen har var och en rätt till en och en halv månads semester.

4 kap.

Riksdagens justitieombudsmans kansli och närmare bestämmelser

21 §

Riksdagens justitieombudsmans kansli

För beredning av de ärenden som skall avgöras av justitieombudsmannen och för skötseln av övriga till justitieombudsmannen lörande uppgifter finns riksdagens justitieom-

budsmans kansli, som leds av justitieombudsmannen.

22 §

Instruktion för riksdagens justitieombudsman och arbetsordning för riksdagens justitieombudsmans kansli

Bestämmelser om tjänsterna vid riksdagens justitieombudsmans kansli och om de särskilda behörighetskraven för tjänsterna finns i instruktionen för riksdagens justitieombudsman.

I arbetsordningen för riksdagens justitieombudsmans kansli meddelas närmare föreskrifter om fördelningen av uppgifter och om vikariearrangemangen mellan justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen, om kanslipersonalens uppgifter samt om det samarbetsförfarande som skall iaktas vid kansliet.

Justitieombudsmannen fastställer arbetsordningen för kansliet sedan han eller hon hört

de biträdande justitieombudsmännen.

5 kap.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

23 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

24 §

Övergångsbestämmelse

De som sköter uppdragen som justitieombudsman och biträdande justitieombudsmän skall inom en månad från det att lagen har trätt ikraft ge en i 14 § avsedd redogörelse för sina bindningar.

Helsingfors den 9 november 2001

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Johannes Koskinen*

*Parallelltext***Instruktion för riksdagens
justitieombudsman**

Riksdagen har med stöd av 49 §
regeringsformen godkänt följande
instruktion för riksdagens
justitieombudsman:

Gällande instruktion

1 §

Justitieombudsmannens övervakning

Med *övervakade* avses i denna instruktion i enlighet med 109 § 1 mom. grundlagen domstolar och andra myndigheter samt tjänstemän, offentligt anställda arbetstagare och också andra, när de sköter offentliga uppdrag. Justitieombudsmannen övervakar också lagenligheten i fråga om beslut och åtgärder av statsrådet, medlemmarna i statsrådet och republikens president, enligt vad som bestäms i 112 och 113 § grundlagen. Vad som nedan föreskrivs om de övervakade gäller i tillämpliga delar också statsrådet, medlemmarna i statsrådet och republikens president.

2 §

Klagomål

Klagomål till justitieombudsmannen kan i ett ärende som omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll framställas av var och en som anser att någon övervakad i skötseln av sin uppgift har förfarit lagstridigt eller underlåtit att fullgöra sin skyldighet. Klagomålet bör framställas skriftligen. Av

Lag**om riksdagens justitieombudsman**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

Förslag

1 kap.

Laglighetskontroll

1 §

**Riksdagens justitieombudsmans
övervakning**

Med *övervakade* avses i denna lag i enlighet med 109 § 1 mom. grundlagen domstolar och andra myndigheter samt tjänstemän, offentligt anställda arbetstagare och andra som sköter offentliga uppdrag. Justitieombudsmannen övervakar också *lagligheten* i fråga om beslut och åtgärder av statsrådet, medlemmarna i statsrådet och republikens president, enligt vad som bestäms i 112 och 113 § grundlagen. Vad som nedan föreskrivs om de övervakade gäller i tillämpliga delar också statsrådet, medlemmarna i statsrådet och republikens president.

2 §

Klagomål

Klagomål till justitieombudsmannen kan i ett ärende som omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll framställas av var och en som anser att någon övervakad i skötseln av sin uppgift har förfarit lagstridigt eller underlåtit att fullgöra sin skyldighet. Klagomålet bör framställas skriftligen. Av

klagoskriften skall framgå klagandens namn och kontaktinformation samt behövliga uppgifter om det ärende som klagomålet gäller.

3 §

Undersökning av klagomål

Justitieombudsmannen undersöker ett klagomål, om det ärende som klagomålet gäller omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll och det finns anledning att misstänka att den övervakade har förfarit lagstridigt eller underlåtit att fullgöra sin skyldighet.

Justitieombudsmannen undersöker inte ett klagomål som gäller ett ärende som är äldre än fem år, om det inte finns särskilda skäl att undersöka klagomålet.

klagoskriften skall framgå klagandens namn och kontaktinformation samt behövliga uppgifter om det ärende som klagomålet gäller.

3 §

Undersökning av klagomål

Justitieombudsmannen undersöker ett klagomål, om det ärende som klagomålet gäller omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll och det finns anledning att misstänka att den övervakade har förfarit lagstridigt eller underlåtit att fullgöra sin skyldighet.

Justitieombudsmannen undersöker inte ett klagomål som gäller ett ärende som är äldre än fem år, om det inte finns särskilda skäl att undersöka klagomålet.

4 §

Eget initiativ

Justitieombudsmannen kan också på eget initiativ besluta behandla ett ärende som omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll.

4 §

Eget initiativ

Justitieombudsmannen kan också på eget initiativ besluta behandla ett ärende som omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll.

5 §

Inspektioner

Justitieombudsmannen inspekterar enligt behov inrättningar och ämbetsverk för att göra sig förtrogen med angelägenheter som omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll. Justitieombudsmannen skall i synnerhet inspektera fängelser och andra slutna inrättningar för att övervaka hur de intagna behandlas samt försvarsmaktens olika enheter och de finländska fredsbevarande styrkorna för att ge akt på hur beväringar och andra som fullgör militärtjänst samt den fredsbevarande personalen behandlas.

Vid en inspektion har justitieombudsmannen eller en representant för justitieom-

5 §

Inspektioner

Justitieombudsmannen inspekterar *vid* behov inrättningar och ämbetsverk för att göra sig förtrogen med angelägenheter som omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll. Justitieombudsmannen skall i synnerhet inspektera fängelser och andra slutna inrättningar för att övervaka hur de intagna behandlas samt försvarsmaktens olika enheter och de finländska fredsbevarande styrkorna för att ge akt på hur beväringar och andra som fullgör militärtjänst samt den fredsbevarande personalen behandlas.

Vid en inspektion har justitieombudsmannen eller en representant för justitieom-

budsmannen rätt att göra sig förtrogen med alla ämbetsverkets eller inrättningens lokaler och datasystem samt att enskilt få samtala med ämbetsverkets eller inrättningens personal och de som tjänstgör eller är intagna där.

6 §

Handräckning

Justitieombudsmannen har rätt att av myndigheterna avgiftsfritt få den handräckning som han eller hon anser behövlig samt behövliga kopior eller utskrifter av handlingar och datafiler hos myndigheter och andra övervakade.

budsmannen rätt att göra sig förtrogen med alla ämbetsverkets eller inrättningens lokaler och datasystem samt att enskilt få samtala med ämbetsverkets eller inrättningens personal och de som tjänstgör eller är intagna där.

6 §

Handräckning

Justitieombudsmannen har rätt att av myndigheterna avgiftsfritt få den handräckning som han eller hon anser behövlig samt behövliga kopior eller utskrifter av handlingar och datafiler hos myndigheter och andra övervakade.

7 §

Justitieombudsmannens rätt att få upplysningar

Bestämmelser om justitieombudsmannens rätt att av de övervakade få de upplysningar som han eller hon behöver för laglighetskontrollen finns i 111 § 1 mom. grundlagen.

7 §

Förordnande om polis- eller förundersökning

Justitieombudsmannen kan bestämma att polisundersökning enligt polislagen (493/1995) eller förundersökning enligt förundersökningslagen (449/1987) skall verkställas för utredning av ett ärende som justitieombudsmannen prövar.

8 §

Förordnande om polis- eller förundersökning

Justitieombudsmannen kan bestämma att polisundersökning enligt polislagen (493/1995) eller förundersökning enligt förundersökningslagen (449/1987) skall verkställas för utredning av ett ärende som justitieombudsmannen prövar.

8 §

Hörande av parter

9 §

Hörande av parter

Om det finns anledning att anta att ett ärende kan ge anledning till kritik mot den övervakades förfarande, skall justitieombudsmannen innan ärendet avgörs bereda den som saken gäller tillfälle att bli hörd med anledning av ärendet.

9 §

Anmärkning och uppfattning

Om justitieombudsmannen i ett ärende som omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll anser att en övervakad har handlat lagstridigt eller underlåtit att fullgöra sin skyldighet, men justitieombudsmannen anser att åtal dock inte behöver väckas eller disciplinärt förfarande inledas i ärendet, kan justitieombudsmannen ge den som saken gäller en anmärkning.

Även annars kan justitieombudsmannen, om det finns orsak, delge en övervakad sin uppfattning om den riktiga tolkningen av lagen eller uppmärksamgöra den övervakade på de krav som god förvaltningssed ställer eller på synpunkter som främjar respekten för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

10 §

Framställning

I ett ärende som omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll kan justitieombudsmannen rikta en framställning till en behörig myndighet om att ett fel skall rättas eller ett missförhållande avhjälpas.

Justitieombudsmannen kan vid skötseln av sitt uppdrag göra statsrådet eller något annat organ som svarar för beredning av lagstiftning uppmärksam på brister som han eller hon observerat i bestämmelser eller föreskrifter samt göra framställningar om hur dessa skall utvecklas och bristerna avhjälpas.

25 §

Om det finns anledning att anta att ett ärende kan ge anledning till kritik mot den övervakades förfarande, skall justitieombudsmannen innan ärendet avgörs ge den som saken gäller tillfälle att bli hörd med anledning av ärendet.

10 §

Anmärkning och uppfattning

Om justitieombudsmannen i ett ärende som omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll anser att en övervakad har handlat lagstridigt eller underlåtit att fullgöra sin skyldighet, men justitieombudsmannen anser att åtal dock inte behöver väckas eller disciplinärt förfarande inledas i ärendet, kan justitieombudsmannen ge den som saken gäller en anmärkning *för framtiden*.

Om det finns orsak, kan justitieombudsmannen delge en övervakad sin uppfattning om det förfarande som lagen kräver eller uppmärksamgöra den övervakade på de krav som god förvaltningssed ställer eller på synpunkter som främjar *tillgodoseendet* av de grundläggande fri- och rättigheterna *samt* de mänskliga rättigheterna.

11 §

Framställning

I ett ärende som omfattas av justitieombudsmannens laglighetskontroll kan justitieombudsmannen rikta en framställning till en behörig myndighet om att ett fel skall rättas eller ett missförhållande avhjälpas.

Justitieombudsmannen kan vid skötseln av sitt uppdrag göra statsrådet eller något annat organ som svarar för beredning av lagstiftning uppmärksam på brister som han eller hon observerat i bestämmelser eller föreskrifter samt göra framställningar om hur dessa skall utvecklas och bristerna avhjälpas.

12 §

Tillämpning av lagen om förvaltningsförfarande

Vid laglighetskontrollen och i administrativa ärenden vid justitieombudsmannens kansli iakttas i tillämpliga delar 1—13 § lagen om förvaltningsförfarande (598/1982).

11 §

Berättelse

Justitieombudsmannen avger årligen till riksdagen en berättelse över sin verksamhet samt tillståndet inom rättskipningen, den offentliga förvaltningen och skötseln av offentliga uppdrag samt om brister som justitieombudsmannen har observerat i lagstiftningen. Justitieombudsmannen skall härvid fästa särskild uppmärksamhet vid att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. I ett ärende som justitieombudsmannen anser vara viktigt kan han eller hon också avge en särskild berättelse till riksdagen. I anslutning till sina berättelser kan justitieombudsmannen ställa förslag till riksdagen om avhjälpande av brister som han eller hon observerat i lagstiftningen. Om bristen har anknytning till ett ärende som behandlas av riksdagen, kan justitieombudsmannen också annars delge ifrågavarande riksdagsorgan sina iakttagelser.

12 §

Information

Justitieombudsmannen skall informera om sina avgöranden och ställningstaganden, särskilt när saken har allmän betydelse. Justitieombudsmannen skall också informera om sina verksamhetsmetoder samt om i vilka ärenden och på vilket sätt justitieombudsmannen kan kontaktas.

Tillämpning av lagen om förvaltningsförfarande

Vid laglighetskontrollen iakttas i tillämpliga delar 1—13 § lagen om förvaltningsförfarande (598/1982).

2 kap.

Berättelse som skall avges till riksdagen och redogörelse för bindningar

13 §

Berättelse

Justitieombudsmannen ger årligen till riksdagen en berättelse över sin verksamhet samt tillståndet inom rättskipningen, den offentliga förvaltningen och skötseln av offentliga uppdrag samt om brister som justitieombudsmannen har observerat i lagstiftningen. Justitieombudsmannen skall härvid fästa särskild uppmärksamhet vid att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. I ett ärende som justitieombudsmannen anser vara viktigt kan han eller hon också ge en särskild berättelse till riksdagen. I anslutning till sina berättelser kan justitieombudsmannen lägga fram förslag till riksdagen om avhjälpande av brister som han eller hon observerat i lagstiftningen. Om bristen har anknytning till ett ärende som behandlas av riksdagen, kan justitieombudsmannen också annars delge ifrågavarande riksdagsorgan sina iakttagelser.

(behövs ej)

14 §

Bindningar

Den som valts till justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman skall utan dröjsmål ge en för riksdagen avsedd redogörelse för sådan näringsverksamhet och förmögenhet samt för sådana uppdrag och andra bindningar som kan ha betydelse vid bedömningen av hans eller hennes verksamhet som justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman.

Justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen skall under sin mandattid utan dröjsmål anmäla om ändringar i de uppgifter som avses i 1 mom.

3 kap.

Allmänna bestämmelser om justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen

13 §

Justitieombudsmannens och de biträdande justitieombudsmännens beslutanderätt

Justitieombudsmannen har ensam beslutanderätt i alla ärenden som enligt lag skall skötas av justitieombudsmannen. Justitieombudsmannen beslutar också, sedan han eller hon hört de biträdande justitieombudsmännen, om fördelningen av uppgifter mellan justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen.

De biträdande justitieombudsmännen behandlar och avgör med samma befogenheter som justitieombudsmannen de laglighetskontrollärenden som justitieombudsmannen *enligt arbetsordningen* har bestämt att de skall avgöra eller som de på eget initiativ har beslutat undersöka.

Om en biträdande justitieombudsman anser att ett ärende som han eller hon behandlar ger anledning till anmärkning till följd av ett beslut eller en åtgärd av statsrådet, en medlem av statsrådet eller republikens president eller orsak att väcka åtal mot presidenten vid högsta domstolen eller vid högsta förvalt-

15 §

Justitieombudsmannens och de biträdande justitieombudsmännens beslutanderätt

Justitieombudsmannen har ensam beslutanderätt i alla ärenden som enligt lag skall skötas av justitieombudsmannen. Justitieombudsmannen beslutar också, sedan han eller hon hört de biträdande justitieombudsmännen, om fördelningen av uppgifter mellan justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen.

De biträdande justitieombudsmännen behandlar och avgör med samma befogenheter som justitieombudsmannen de laglighetskontrollärenden som justitieombudsmannen har bestämt att de skall avgöra eller som de på eget initiativ har beslutat undersöka.

Om en biträdande justitieombudsman anser att ett ärende som han eller hon behandlar ger anledning till anmärkning till följd av ett beslut eller en åtgärd av statsrådet, en medlem av statsrådet eller republikens president eller orsak att väcka åtal mot presidenten vid högsta domstolen eller vid högsta förvalt-

ningsdomstolen eller en ledamot vid någon av dessa domstolar, skall den biträdande justitieombudsmannen överföra ärendet till att avgöras av justitieombudsmannen.

14 §

Avgörande av ärenden på föredragning

Justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen avgör ärendena på föredragning, om de inte i enskilda fall beslutar något annat.

17 §

Vikariat

Om justitieombudsmannen avlider eller avgår från sitt uppdrag under mandattiden och riksdagen inte har valt någon ny justitieombudsman, sköts justitieombudsmannens uppgifter av den av de biträdande justitieombudsmännen som är äldst i tjänsten.

Den biträdande justitieombudsman som är äldst i tjänsten sköter också justitieombudsmannens uppgifter när denne är jävig eller av annan orsak är förhindrad att sköta sitt uppdrag, enligt vad som närmare bestäms i arbetsordningen.

När en biträdande justitieombudsman är jävig eller av annan orsak är förhindrad att sköta sitt uppdrag, sköts hans eller hennes uppgifter av justitieombudsmannen eller den andra biträdande justitieombudsmannen, enligt vad som närmare bestäms i arbetsordningen.

16 §

Övriga uppgifter och tjänstledighet

Justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen får inte under sin mandattid sköta någon annan offentlig tjänst. De får inte heller ha något sådant offentligt eller privat uppdrag som kan äventy-

ningsdomstolen eller en ledamot vid någon av dessa domstolar, skall den biträdande justitieombudsmannen överföra ärendet till att avgöras av justitieombudsmannen.

16 §

Justitieombudsmannens beslutsfattande

Justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen avgör ärendena på föredragning, om de inte i enskilda fall beslutar något annat.

17 §

Vikariat

Om justitieombudsmannen avlider eller avgår från sitt uppdrag under mandattiden och riksdagen inte har valt någon ny justitieombudsman, sköts justitieombudsmannens uppgifter av den biträdande justitieombudsman som är äldst i tjänsten.

Den biträdande justitieombudsman som är äldst i tjänsten sköter också justitieombudsmannens uppgifter när denne är jävig eller av annan orsak är förhindrad att sköta sitt uppdrag, enligt vad som närmare bestäms i arbetsordningen för riksdagens justitieombudsmans kansli.

När en biträdande justitieombudsman är jävig eller av annan orsak är förhindrad att sköta sitt uppdrag, sköts hans eller hennes uppgifter av justitieombudsmannen eller den andra biträdande justitieombudsmannen, enligt vad som närmare bestäms i arbetsordningen för kansliet.

18 §

Övriga uppgifter och tjänstledighet

Justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen får inte under sin mandattid sköta någon annan offentlig tjänst. De får inte heller ha något sådant offentligt eller privat uppdrag som kan äventy-

ra förtroendet för att laglighetskontrollen utövas opartiskt eller annars försvåra en *sak-enlig* skötsel av uppdraget som justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman.

Om den som väljs till justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman innehar en statlig tjänst, befrias han eller hon från sin skyldighet att sköta tjänsten under den tid uppdraget som justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman varar.

18 §

Arvoden

Justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen får arvode för sitt uppdrag. Justitieombudsmannens arvode bestäms enligt samma grunder som avlöningen för justiekanslern i statsrådet och biträdande justitieombudsmännens arvode enligt samma grunder som biträdande justiekanslerns avlöning.

Står den som valts till justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman i ett offentligt eller privat anställningsförhållande, skall han eller hon för sin mandattid avstå från de med detta anställningsförhållande förknippade löneförmånerna. Justitieombudsmannen eller biträdande justitieombudsmannen skall för sin mandattid också avstå från sådana andra med anställningsförhållandet eller förtroendeuppdraget förknippade förmåner som kan äventyra förtroendet för en opartisk laglighetskontroll.

19 §

Semester

Justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen har var och en rätt till en och en halv månads semester.

ra förtroendet för att laglighetskontrollen utövas opartiskt eller annars försvåra skötseln av uppdraget som justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman.

Om den som väljs till justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman innehar en statlig tjänst, befrias han eller hon från sin skyldighet att sköta tjänsten under den tid uppdraget som justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman varar.

19 §

Arvoden

Justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen får arvode för sitt uppdrag. Justitieombudsmannens arvode bestäms enligt samma grunder som avlöningen för justiekanslern i statsrådet och biträdande justitieombudsmännens arvode enligt samma grunder som biträdande justiekanslerns avlöning.

Står den som valts till justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman i ett offentligt eller privat anställningsförhållande, skall han eller hon för sin mandattid avstå från de med detta anställningsförhållande förknippade löneförmånerna. Justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen skall för sin mandattid också avstå från sådana andra med anställningsförhållanden eller förtroendeuppdrag förknippade förmåner som kan äventyra förtroendet för en opartisk laglighetskontroll.

20 §

Semester

Justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen har var och en rätt till en och en halv månads semester.

4 kap.

**Riksdagens justitieombudsmans kansli och
närmare bestämmelser**

21 §

Riksdagens justitieombudsmans kansli

För beredning av de ärenden som skall avgöras av justitieombudsmannen och för skötseln av övriga till justitieombudsmannen hörande uppgifter finns riksdagens justitieombudsmans kansli, som leds av justitieombudsmannen.

15 §

Kansliets arbetsordning

I arbetsordningen för justitieombudsmannens kansli meddelas närmare föreskrifter om fördelningen av uppgifter och om vikariearrangemangen mellan justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen samt om tjänstemännens föredragningsskyldigheter och kanslipersonalens övriga uppgifter samt om det samarbetsförfarande som skall iakttas vid kansliet. Justitieombudsmannen fastställer kansliets arbetsordning sedan han eller hon hört de biträdande justitieombudsmännen.

22 §

**Instruktion för riksdagens
justitieombudsman och arbetsordning för
riksdagens justitieombudsmans kansli**

Bestämmelser om tjänsterna vid riksdagens justitieombudsmans kansli och om de särskilda behörighetskraven för tjänsterna finns i instruktionen för riksdagens justitieombudsman.

I arbetsordningen för riksdagens justitieombudsmans kansli meddelas närmare föreskrifter om fördelningen av uppgifter och om vikariearrangemangen mellan justitieombudsmannen och de biträdande justitieombudsmännen, om kanslipersonalens uppgifter samt om det samarbetsförfarande som skall iakttas vid kansliet.

Justitieombudsmannen fastställer arbetsordningen för kansliet sedan han eller hon hört de biträdande justitieombudsmännen.

5 kap.

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

23 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

24 §

Övergångsbestämmelse

De som sköter uppdragen som justitieombudsman och biträdande justitieombudsmän skall inom en månad från det att lagen har trätt ikraft ge en i 14 § avsedd redogörelse för sina bindningar.

20 §

Personal

Vid justitieombudsmannens kansli kan finnas tjänster som kanslichef, referendarieråd, äldre justitieombudsmannasekreterare, justitieombudsmannasekreterare, inspektör, informatör, notarie, avdelningssekreterare, registrator, arkivarie, biträdande registrator och byråsekreterare. Vid justitieombudsmannens kansli kan också utnämnas andra tjänstemän. Vid kansliet kan inom ramen för budgeten anställas tjänstemän i tjänsteförhållanden för viss tid.

(i den nya instruktionen)

21 §

Särskilda behörighetsvillkor för personalen

Behörighetsvillkor är

- 1) för kanslichefen, referendarieråden, äldre justitieombudsmannasekreterarna och justitieombudsmannasekreterarna juris kandidatexamen eller annan för tjänsten lämplig högre högskoleexamen samt sådan erfarenhet av offentlig förvaltning eller domaruppgifter som uppdraget förutsätter, samt
- 2) för dem som sköter andra uppgifter för dessa lämplig högskoleexamen eller sådan annan utbildning och erfarenhet som uppgif-

(i den nya instruktionen)

terna förutsätter.

22 §

Utnämning av tjänstemännen

Justitieombudsmannen utnämner (i den nya instruktionen)
tjänstemännen vid sitt kansli.
Justitieombudsmannen kan av särskilda skäl
ingå ett skriftligt avtal med en tjänsteman
om villkoren i anställningsförhållande för
viss tid.

23 §

Tjänstledighet för tjänstemännen

Tjänstledighet för tjänstemän vid justitie- (i den nya instruktionen)
ombudsmannens kansli beviljas av justitie-
ombudsmannen.

24 §

Åtalsforum för tjänstemännen

Kanslichefen samt referendarieråden, äldre (behövs ej)
justitieombudsmannasekreterarna och
justitieombudsmannasekreterarna vid
justitieombudsmannens kansli åtalas för
tjänstebrott vid Helsingfors hovrätt.

26 §

Ikraftträdande

Denna instruktion träder i kraft den 1 mars
2000. Genom instruktionen upphävs den in-
struktion för riksdagens justitieombudsman
som antogs den 12 december 1919 och
publicerades den 10 januari 1920, jämte
ändringar.
När denna instruktion träder i kraft ändras

tjänstebenämningen yngre justitieombudsmannasekreterare till justitieombudsmannasekreterare och tjänstebenämningen informationssekreterare till informatör.